

تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود

علی تامرادی^{۱*}، طاهر قیصری^۲، رضا رستمی نیا^۳،
زینب رضائی^۴

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۷/۲۲

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۹/۲۸

کد مقاله: ۱۹۵۵۳

چکیده

کمیته حسابرسی به عنوان یکی از مکانیزم‌های نظارتی حاکمیت شرکتی، در شرکت‌ها تبدیل به عامل مهمی در روند گزارشگری مالی گردیده تا مانع از مدیریت سود شود و از این طریق اعتبار صورت‌های مالی را افزایش دهد. منشور کمیته حسابرسی مصوب سازمان بورس و اوراق بهادار بندهایی درباره استقلال و تخصص اعضای کمیته حسابرسی دارد، لیکن دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود صورت گرفته است. برای اندازه‌گیری دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی از میانگین تعداد سال‌های تصدی اعضای کمیته حسابرسی و برای اندازه‌گیری مدیریت سود از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) استفاده شده است. نمونه پژوهش ۱۱۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ می‌باشد. برای آزمون فرضیه پژوهش از مدل رگرسیون چند متغیره با داده‌های تابلویی به روش اثرات ثابت استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه پژوهش نشان می‌دهد دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر مثبت معناداری دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: کمیته حسابرسی، دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی، مدیریت سود.

۱- حسابرس موسسه حسابرسی و خدمات مالی ارژنگ خبره، عضو جامعه حسابداران رسمی ایران (نویسنده مسئول).
Tamoradi001@gmail.com

۲- مربی حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رامهرمز، رامهرمز، ایران.

۳- مربی حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، شوشتر، ایران.

۴- مربی حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوش، شوش، ایران.

یکی از اهداف گزارشگری مالی، ارائه‌ی اطلاعات مالی با کیفیت بالا درباره واحد تجاری به سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و دیگر کاربران فعلی و بالقوه جهت تصمیم‌گیری‌های مربوط به سرمایه‌گذاری و اعتباردهی و سایر تصمیم‌ها، است (آرمیتاژ و بردلی^۱، ۱۹۹۴، هوانگ^۲، ۲۰۱۹). یکی از معیارهای مهمی که گروه‌های مزبور برای برآورد کیفیت گزارشگری مالی شرکت و همچنین ارزیابی عملکرد مدیریت استفاده می‌کنند، سود است (لیونگ و همکاران^۳، ۲۰۱۵). سود متشکل از دو بخش اقلام نقدی و اقلام تعهدی است. اقلام تعهدی سود تا حدود زیادی در کنترل مدیریت هستند و وی می‌تواند برای بهتر جلوه دادن عملکرد شرکت در اقلام تعهدی سود دست برده و به اصطلاح امروزی سود را مدیریت نماید و از این طریق کیفیت گزارش‌های مالی کاهش پیدا کند (نوراددین و کاماردین^۴، ۲۰۱۵). با توجه به شکست شرکت‌های بزرگ (نظیر انرون و ورلدکام و ...) و متضرر شدن سهامداران چین شرکت‌هایی به دلیل تصمیم‌گیری بر اساس اطلاعات مالی بی‌کیفیت، باعث شد کیفیت گزارش‌گری مالی اهمیت ویژه نزد سهامداران پیدا کند (تختایی و همکاران، ۱۳۹۰؛ کامیابی و بوژمهرانی، ۱۳۹۴). پاسخ جهانی نسبت به شکست این شرکت‌ها، معرفی حاکمیت شرکتی قوی‌تر به امید جلوگیری از رفتار غیرقابل قبول و افزایش شفافیت خارجی در مورد گزارشگری مالی است (وان محمد و همکاران^۵، ۲۰۱۸). از دهه ۱۹۳۰ زمانی که کمیسیون اوراق بهادار و ارز ایالات متحده تاسیس شده بود، کمیته حسابرسی به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از حاکمیت شرکتی شرکت‌های عمومی شناخته شده است (فیچنر^۶، ۲۰۱۰، لی و لی^۷، ۲۰۱۹). این کمیته همچنان به ایفای نقش حیاتی در بهبود حاکمیت شرکتی از طریق نظارت بر گزارشگری مالی شرکت و فعالیت‌های مربوط به ممیزی به کارش ادامه داده است (بیرکت^۸، ۱۹۸۶؛ دیر و زامان^۹، ۲۰۰۵). وجود یک کمیته اثربخش و سختگیر در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس این انتظاری را ایجاد می‌کند که در بهبود شفافیت بازارهای اوراق بهادار (مکملن و راغوناندام^{۱۰}، ۱۹۹۶؛ زورت و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۲) و بهبود کیفیت اطلاعات حسابداری (بیزلی^{۱۲}، ۱۹۹۶؛ ابوت و همکاران^{۱۳}، ۲۰۰۴؛ پوچتا^{۱۴}، ۲۰۰۷) نقش مهمی ایفا نماید. اهمیت کمیته حسابرسی اثربخش برای کنترل صحیح و کنترل فعالیت‌های شرکت به مدت طولانی توسط چندین دستگاه نظارتی شناخته شده است (اورادی و همکاران، ۱۳۹۵). به همین جهت برای افزایش کیفیت حاکمیت شرکتی، کمیته حسابرسی به عنوان یک مکانیزم مهم شناخته شده است که از طریق آن می‌توان کیفیت گزارشگری مالی را افزایش دهد (قانون ساربنز-اکسلی^{۱۵}، ۲۰۰۲؛ کد حاکمیت شرکتی انگلیس^{۱۶}، ۲۰۱۶). این در حالی است که ادبیات پژوهشی تلاش‌های زیادی در سال‌های اخیر در کشورهای مختلف از جمله کشورهای در حال توسعه جهت بررسی اثر بخشی کمیته حسابرسی صورت داده است. بنابراین همزمان با تکامل کمیته حسابرسی، پژوهش‌های علمی به دنبال درک استفاده و سودمندی ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی با تأکید ویژه بر این که چه عواملی مدیریت سود شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند، پرداختند (مجیبو و همکاران^{۱۷}، ۲۰۱۸، شپاردسون^{۱۸}، ۲۰۱۹). اما تا کنون در ادبیات پژوهشی کمتر به نقش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی توجه شده است. بنابراین با توجه به اهمیت نقش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی به عنوان مکانیزم کنترل رفتار فرصت طلبانه مدیران و فقدان پژوهش کافی درباره نقش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ویژگی‌های کمیته حسابرسی، این انگیزه را در به وجود آورد تا تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان یک موضوع پژوهشی انتخاب گردد. بررسی این موضوع می‌تواند موجب بازنگری و یا بسط نتایج پژوهش‌های گذشته در زمینه نقش کمیته حسابرسی به عنوان یک نهاد نظارتی بر تهیه صورت‌های مالی شود و آنکه شواهد پژوهش می‌تواند نشان دهد که ارزیابی وظیفه مباشرت مدیران به عنوان یک هدف از اهداف صورت‌های مالی، تا چه میزان درست بوده است، زیرا این فرض همیشه صحیح نیست که مدیریت در راستای منافع سهامداران تصمیم‌گیری می‌نماید و ممکن است سعی مدیریت در جهت تقلب و یا دستکاری گزارش‌های مالی باشد. همچنین موضوع پژوهش به عنوان یک دستاورد علمی می‌تواند اطلاعات سودمندی را در اختیار قانون‌گذاران حوزه بازار سرمایه و همچنین تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری قرار دهد. همچنین پژوهش می‌تواند ایده‌های جدیدی برای انجام پژوهش‌های جدید در حوزه حسابداری و حسابرسی، پیشنهاد

1. Armitage & Bradley
2. Huang
3. Leong et al
4. Nuraddeen & Kamardin
5. Wan Mohammad et al
6. Fichtner
7. Li & Li
8. Birkett
9. Deaer & Zaman
10. McMullen & Raghunandam
11. Dezoort et al
12. Beasley
13. Abbot et al
14. Pucheta et al
15. Sarbanes-Oxley
16. UK Corporate Governance Code
17. Majiyabo et al
18. Shepardson

نماید. در ادامه پژوهش، ابتدا مبانی نظری پشتوانه فرضیه ارائه می‌گردد، سپس به صورت مختصر پیشینه پژوهش ارائه می‌گردد. سپس فرضیه پژوهش، روش‌شناسی پژوهش، تعریف عملیاتی متغیرها، مدل آزمون فرضیه، آمار توصیفی متغیرها و آزمون فرضیه آماری ارائه می‌گردد. در انتها نیز نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش ارائه می‌شود.

۲. مبانی نظری پژوهش

هدف پژوهش بررسی تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود است. به طور ویژه، نتایج برخی پژوهش‌ها نشان داده است که دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی با مدیریت سود ارتباط دارد (میشرا و مالوترا^۱، ۲۰۱۸، چن و کمال^۲، ۲۰۱۸). ارتباط بین دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی و مدیریت سود از دو دیدگاه قابل بررسی است. بر اساس دیدگاه اول دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی با کاهش مدیریت سود ارتباط دارد (آدمی^۳، ۲۰۰۶). بر اساس این دیدگاه که دیدگاه خبرگی شهرت دارد، دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی به عنوان شاخصی برای تجربه اعضای کمیته حسابرسی در نظر گرفته می‌شود و با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی و تعامل بلندمدت تعهد، تخصص و تجمع دانش اعضای کمیته منجر به مسئولیت‌پذیری بیشتر و در نتیجه افزایش اثربخشی کمیته حسابرسی می‌شود (یانگ و کریشنان^۴، ۲۰۰۵). افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی باعث می‌شود کمیته حسابرسی جهت افزایش شفافیت، موسسات بزرگ حسابرسی را انتخاب نمایند تا حسابرسی با کیفیت بالاتر انجام شود و از این طریق اعتبار گزارش‌های مالی افزایش پیدا کند (اسچرادر^۵، ۲۰۱۷)، همچنین تجربه سنوات قبل به اعضای کمیته حسابرسی کمک می‌کند تا در شناخت الزامات و مسئولیت‌های کمیته و اعضای آن کارآمدتر و اثربخش‌تر باشند، دوره تصدی بلندمدت‌تر باعث آشنایی بیشتر اعضای کمیته حسابرسی با عملیات تجاری و مسائل گزارشگری صاحب‌کار می‌شود و لذا کارآمدی کمیته حسابرسی افزایش می‌یابد (چان و همکاران^۶، ۲۰۱۲). لیو و سان^۷ (۲۰۱۰) نیز معتقدند افزایش مدت تصدی سمت اعضای کمیته حسابرسی باعث اثربخشی بیشتر در نظارت بر شرکت شده و مدیریت سود کاهش پیدا کند. با توجه به این موارد می‌توان متصور بود که بر اساس دیدگاه خبرگی افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر منفی داشته باشد.

بر اساس دیدگاه دوم دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی با افزایش مدیریت سود ارتباط دارد (پیچ و اسپیرا^۸، ۲۰۰۵). بر اساس این دیدگاه، که به دیدگاه سازگاری مدیریتی شهرت دارد، با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی روابط صمیمانه بین مدیریت و اعضای کمیته حسابرسی ایجاد شده و همین امر ممکن است استقلال اعضای کمیته حسابرسی را مخدوش نماید (کاسترلا و جانستون^۹، ۲۰۱۳). در واقع با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند فرض کرد که کمیته حسابرسی از نقش نظارت خود فاصله گرفته که این امر می‌تواند اثربخشی کمیته حسابرسی را کاهش دهد، همین امر باعث می‌شود مدیران به دستکاری سود بپردازند و کیفیت گزارشگری مالی کاهش پیدا کند در نتیجه سرمایه‌گذاران، دوره تصدی بلندمدت‌تر را به عنوان علامتی منفی ارزیابی کرده و سبب عدم اطمینان اطلاعاتی گردد (وافیس^{۱۰}، ۲۰۰۵؛ توماس و ویلسون^{۱۱}، ۲۰۱۵). از این رو متصور بود که بر اساس دیدگاه سازگاری مدیریتی افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر مثبت داشته باشد و با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی مدیریت سود افزایش پیدا می‌کند (مجبیبو و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۸).

۳. مروری بر پیشینه پژوهش

نلوان و تانسوریا^{۱۳} (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود پرداختند. در این پژوهش از اطلاعات ۶۴۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اندونزی طی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۵ استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد استقلال، تجربه و تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. مجیبو و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. در این پژوهش از اطلاعات ۱۴ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار نیجریه طی سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ استفاده

1. Mishra & Malhotra
2. Chen & Komal
3. Adeyemi
4. Yang & Krishnan
5. Schrader
6. Chan et al
7. Liu & Sun
8. Page & Spira
9. Casterella & Johnston
10. Vafeas
11. Thomas & Wilson
12. Nelwan & Tansuria

شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر منفی دارد.

وان محمد و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارش‌های مالی در بورس اوراق بهادار مالزی با استفاده از اطلاعات ۳۵۰ شرکت طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹ پرداختند. در این پژوهش استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی و تخصص کمیته حسابرسی به عنوان ویژگی‌های کمیته حسابرسی در نظر گرفته شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان داد استقلال کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی و تخصص کمیته حسابرسی موجب افزایش کیفیت گزارش‌های مالی می‌شود.

غفران و اوصلیوان^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی پرداختند. در این پژوهش از اطلاعات ۲۵۰ شرکت انگلیسی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که تخصص مالی کمیته حسابرسی تأثیر مثبت بر حق الزحمه حسابرسی دارد. آنام^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی روابط بین کمیته حسابرسی، کیفیت حسابرسی و مدیریت سود پرداختند. در این پژوهش از اطلاعات ۲۹ شرکت تونسی طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۹ استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد تخصص مالی با کیفیت حسابرسی رابطه مثبت دارد. همچنین نتایج نشان داد کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی رابطه منفی با مدیریت سود دارند.

آسمن و کاماردین^۳ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر جلوگیری از مدیریت سود پرداختند. در این پژوهش از اطلاعات ۱۱۲ شرکت نیجریه طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که ویژگی‌های کمیته حسابرسی (استقلال، تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی) و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرسی) مدیریت سود اندازه‌گیری شده توسط اقلام تعهدی را کاهش می‌دهد.

مالای^۴ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت پذیرفته شده در سهام بورس تایلند پرداخت. در این پژوهش از اطلاعات ۵۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تایلند طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲ استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان داد که اثربخشی کمیته حسابرسی تأثیر مثبت بر کیفیت گزارشگری مالی دارد و افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی تأثیر مثبت بر کیفیت گزارشگری مالی دارد.

قدس مفیدی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر کمیته حسابرسی بر کاهش تحریفات مالی با تأکید بر تخصص حسابرس در صنعت پرداخت. در این راستا اطلاعات صورت‌های مالی ۱۰۱ شرکت در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان دادند که برخلاف تصور جامعه، بین کمیته حسابرسی (شامل استقلال کمیته حسابرسی، تخصص مالی کمیته حسابرسی و تجربه کمیته حسابرسی) و تحریفات مالی ارتباط معنی داری به لحاظ آماری وجود ندارد همچنین تخصص حسابرس در صنعت بر رابطه بین کمیته حسابرسی (شامل استقلال کمیته حسابرسی، تخصص مالی کمیته حسابرسی و تجربه کمیته حسابرسی) و تحریفات مالی تأثیر معنی داری به لحاظ آماری ندارد.

مرادی و عرب (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نمونه آماری پژوهش شامل ۷۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ بود. نتایج حاصل از آزمون مدل پژوهش نشان داد که اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی سبب افزایش کیفیت سود شرکت‌ها می‌شود. کامیابی و بوژمهرانی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای اختیاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نمونه آماری پژوهش شامل ۸۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۲ بود. نتایج پژوهش نشان داد بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی (استقلال، تخصص مالی، تجربه و مدت تصدی سمت اعضای کمیته حسابرسی و همچنین اندازه کمیته حسابرسی) با افشای اختیاری توسط شرکت‌ها رابطه معناداری وجود ندارد.

زارعی و قاسمی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. در این پژوهش برای تعیین نمونه آماری، از روش حذف سیستماتیک استفاده شد و در نهایت ۱۲۱ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش برای بررسی کیفیت گزارشگری مالی از متغیر مدیریت سود استفاده شده است، نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی همچون استقلال، تخصص اعضا، سابقه مدیریت اعضا و تعداد اعضای کمیته حسابرسی با مدیریت سود رابطه معنادار وجود ندارد.

جامعی و رستمیان (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی شده پرداختند. در این پژوهش داده‌های ۹۵ شرکت پذیرفته شده در بورس تهران که کمیته حسابرسی دارند، جمع‌آوری شد و

1. Ghafraan & O'Sullivan
2. Inaam
3. Usman and Kamardin
4. Malai

فرضیه‌ها با استفاده از تحلیل ضرایب رگرسیون، آزمون شده‌اند. نتایج نشان داد، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با صحت پیش‌بینی سود رابطه مثبت دارد. به بیان دیگر می‌توان گفت وجود اعضای باتخصص مالی در کمیته حسابرسی کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد و اطلاعات قابل اتکاتری در اختیار مدیریت قرار می‌گیرد و پیش‌بینی سود با دقت بیشتری برآورد می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با پراکندگی پیش‌بینی‌های سود ارتباطی منفی دارد. شیرخانی و سهیلی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر کمیته حسابرسی مستقل کارآمد و کیفیت سود پرداختند. در این راستا داده‌های مربوط به ۵۳ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۲، جمع‌آوری شدند و از الگوی رگرسیونی داده‌های ترکیبی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شد. نتایج نشان دهنده این امر است که کمیته حسابرسی مستقل کارآمد، باعث افزایش کیفیت سود گزارش شده می‌شود.

۴. فرضیه پژوهش

فرضیه پژوهش: دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

۵. روش‌شناسی پژوهش

با توجه به هدف ذکرشده پژوهش، این پژوهش از نظر نوع هدف کاربردی و از نظر شیوه انجام، از نوع توصیفی است. از آنجایی که این پژوهش در پی یافتن رابطه بین متغیرهای پژوهش در یک جامعه می‌باشد، بنابراین پژوهش در زمره پژوهش‌های همبستگی قرار دارد. از طرف دیگر، پژوهش حاضر از نوع پس‌رویدادی است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته (صورت‌های مالی شرکت‌ها) انجام گرفته است. همچنین در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، ابتدا از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. سپس داده‌های پژوهش با مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی شرکت‌ها منتخب و با استفاده از پایگاه‌های اطلاع‌رسانی بورس اوراق بهادار تهران، نرم‌افزار اطلاعاتی ره‌آورد نوین و تارنمای رسمی شرکت‌ها جمع‌آوری گردید.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ است. به دلیل گستردگی و حجم آماری جامعه و وجود برخی ناهماهنگی‌ها میان اعضاء جامعه، شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری قرارداد شده‌اند.

۱. شرکت‌ها باید از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۷ در بورس حضور داشته باشند.
۲. شرکت‌ها جزء هلدینگ، سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه و لیزینگ نباشد.
۳. شرکت‌ها در طول دوره زمانی پژوهش تغییر سال مالی نداشته و سال مالی آن‌ها منتهی به اسفند ماه باشد.
۴. شرکت‌ها در طول دوره زمانی پژوهش وقفه عملیاتی قابل ملاحظه‌ای نداشته باشند.
۵. اطلاعات مورد نیاز شرکت‌ها به‌منظور استخراج داده‌ها در دسترس باشد.

با توجه به مطالب مطرح‌شده محدودیت‌های ذکرشده در نهایت از بین جامعه آماری به‌صورت حذف سیستماتیک ۱۱۰ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب گردید. تلخیص داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار اکسل انجام شد؛ سپس با استفاده از نرم‌افزار ایویوز نسخه ۹ تجزیه و تحلیل آماری و آزمون فرضیه‌های پژوهش انجام شد.

۵.۱. مدل آزمون فرضیه پژوهش

برای آزمون فرضیه پژوهش از مدل‌های رگرسیون چند متغیره (۳) استفاده می‌شود.

$$EM_{it} = \beta_0 + \beta_1 TACM_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 BSIZE_{it} + \beta_6 BIND_{it} + \mu_{it} \quad (3)$$

که در مدل فوق:

EM_{it} : مدیریت سود شرکت i در سال t ,	LEV_{it} : اهرم مالی شرکت i در سال t ,
$TACM_{it}$: دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی شرکت i در سال t ,	ROA_{it} : بازده دارایی‌های شرکت i در سال t ,
$SIZE_{it}$: اندازه شرکت i در سال t ,	$BFSIZE_{it}$: اندازه هیئت مدیره شرکت i در سال t ,
	$BIND_{it}$: استقلال هیئت مدیره شرکت i در سال t .

۵.۲. اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

۵.۲.۱. متغیر مستقل

دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی (TACM): جهت اندازه‌گیری دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی از میانگین تعداد سال‌های تصدی اعضای کمیته حسابرسی استفاده می‌شود، به این صورت که تعداد سال‌های متوالی عضویت اعضاء در کمیته حسابرسی، بر تعداد اعضای کمیته حسابرسی در سال مورد نظر تقسیم می‌شود (مجیبو و همکاران، ۲۰۱۸؛ اسپرادر، ۲۰۱۷).

۵.۲.۲. متغیر وابسته

مدیریت سود (EM): از مدل تعدیل شده جونز^۱ (۱۹۹۱) به عنوان شاخصی برای اندازه‌گیری مدیریت سود استفاده می‌شود.

$$NDA_{i,t} = \beta_1(1/A_{i,t-1}) + \beta_2(\Delta Rev_{i,t} - \Delta Rec_{i,t})/A_{i,t-1} + \beta_3(PPE_{i,t}/A_{i,t-1}) + \varepsilon_{it} \quad (۱)$$
$$TA_{i,t} = NI_{it} - CFO_{it} \quad (۲)$$

که در مدل‌های فوق؛ $NDA_{i,t}$ جمع اقلام تعهدی غیر اختیاری شرکت i در سال t ، $A_{i,t-1}$ جمع ارزش دفتری دارایی‌ها در پایان سال $t-1$ ، $\Delta Rev_{i,t}$ درآمد در سال t منهای درآمد در سال $t-1$ شرکت i ، $\Delta Rec_{i,t}$ حساب دریافتی سال t منهای سال $t-1$ شرکت i ، $PPE_{i,t}$ مبلغ ناخالص املاک، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت i در سال t ، $TA_{i,t}$ جمع اقلام تعهدی شرکت i در سال t ، NI_{it} سود خالص شرکت i در سال t ، CFO_{it} جریان نقد عملیاتی شرکت i در سال t و ε خطای باقیمانده مدل می‌باشد. اقلام تعهدی اختیاری از تفاوت اقلام تعهدی و اقلام تعهدی غیر اختیاری به دست می‌آید.

۵.۲.۳. متغیرهای کنترلی

- اندازه شرکت (SIZE): از لگاریتم مجموع ارزش دارایی‌های شرکت در پایان سال مالی مورد نظر به دست می‌آید.
- اهرم مالی (LEV): این متغیر از نسبت مجموع بدهی‌های شرکت به مجموع دارایی‌های شرکت در سال مورد نظر به دست می‌آید.
- بازده دارایی‌ها (ROA): این متغیر از نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌های شرکت در سال مورد نظر به دست می‌آید.
- اندازه هیئت مدیره (BSIZE): این متغیر از مجموع تعداد مدیران (اعم از موظف و غیرموظف) که عضو هیئت مدیره هستند به دست می‌آید.
- استقلال هیئت مدیره (BIND): این متغیر از نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضای موظف و غیرموظف هیئت مدیره به دست می‌آید.

۶. یافته‌های پژوهش

۶.۱. آمار توصیفی

اطلاعات مربوط به آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ منعکس شده است. شاخص‌های مرکزی (میانگین و میانه) و پراکندگی (انحراف معیار، حداکثر و حداقل) برای متغیرهای پژوهش به منظور تحلیل توصیفی متغیرها قبل از آزمون فرضیه به کار گرفته می‌شوند. این اقدام به منظور ارائه دیدگاهی کلی نسبت به جامعه آماری و شناخت بهتر آن صورت می‌گیرد. همان‌طور که در جدول شماره ۱ نشان داده شده است میانگین متغیر دوره تصدی کمیته حسابرسی شرکت‌های مورد بررسی طی سال‌های مورد آزمون ۲/۸۰ بوده است. انحراف معیار نیز نشان‌دهنده پراکندگی داده‌ها حول میانگین است و هر چه کمتر باشد، نشان از توزیع نرمال متغیر دارد. در بین متغیرهای پژوهش، مدیریت سود و اندازه شرکت به ترتیب دارای کمترین (۰/۰۹) و بیشترین (۱/۲۱) میزان پراکندگی هستند.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

شرح	میانگین	میان	انحراف معیار	حداکثر	حداقل
مدیریت سود	۰/۱۳	۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۸۶	-۰/۵۴
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۲/۸۰	۳/۰۰	۰/۱۱	۶/۰۰	۱/۰۰
اندازه شرکت	۱۳/۹۵	۱۳/۸۳	۱/۲۱	۱۸/۰۱	۱۰/۲۷
اهرم مالی	۰/۶۱	۰/۶۴	۰/۱۶	۱/۳۲	-۰/۱۲
بازده دارایی‌ها	۰/۱۲	۰/۱۱	۰/۳۰	۰/۳۸	-۰/۲۵
اندازه هیئت مدیره	۵/۲۶	۵/۰۰	۰/۳۲	۷/۰۰	۵/۰۰
استقلال هیئت مدیره	۰/۴۹	۰/۴۰	۰/۱۹	۱/۰۰	۰/۲۰۰

۲.۶. آمار استنباطی

یکی از پیش فرض‌های در نظر گرفته در رگرسیون خطی، عدم وجود مشکل هم‌خطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی مدل پژوهش می‌باشد. برای بررسی مشکل هم‌خطی بین متغیرهای پژوهش از عامل تورم واریانس استفاده شد. جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که میزان عامل تورم واریانس برای کلیه متغیرهای مستقل و کنترلی کمتر از ۱۰ است؛ بنابراین، مشکل هم‌خطی بین متغیرها وجود ندارد.

جدول ۲. آزمون هم‌خطی متغیرهای پژوهش

متغیر	تورم واریانس
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۱/۰۰۷
اندازه شرکت	۱/۰۱۵
اهرم مالی	۱/۰۱۴
بازده دارایی‌ها	۱/۰۲۹
اندازه هیئت مدیره	۱/۰۱۱
استقلال هیئت مدیره	۱/۰۱۴

قبل از تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه پژوهش بایستی پایایی متغیرهای مورد استفاده در مدل مورد بررسی قرار گیرد. پایایی متغیرهای پژوهش به این معنا است که میانگین و واریانس متغیرهای پژوهش بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. آزمون پایایی با استفاده از آزمون لوین، لین و چو (۲۰۰۲) انجام شده است. جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که سطح خطای آزمون لوین، لین و چو برای تمامی متغیرها کمتر از ۵ درصد بوده و متغیرهای پژوهش پایا هستند.

جدول ۳. آزمون لوین، لین و چو

متغیر	سطح معناداری
مدیریت سود	۰/۰۰
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۰/۰۱
اندازه شرکت	۰/۰۰
اهرم مالی	۰/۰۰
بازده دارایی‌ها	۰/۰۰
اندازه هیئت مدیره	۰/۰۱
استقلال هیئت مدیره	۰/۰۰

از مباحث مهمی که در اقتصاد سنجی به آن برخورد می‌کنیم موضوع ناهمسانی واریانس است. ناهمسانی واریانس به این معناست که در تخمین مدل رگرسیون مقادیر جملات خطا دارای واریانس‌های نابرابر هستند. آزمون همسانی واریانس باقی‌مانده-های مدل پژوهش با استفاده از آزمون‌های بروش پاگان، آزمون هاروی و آزمون گلجسر انجام شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون همسانی واریانس باقیمانده‌ها

نتیجه	آزمون هاروی	آزمون گلجسر	آزمون بروش-پاگان	آزمون
ناهمسانی واریانس	۱۱/۰۶	۳/۸۵	۱۱/۲۳	آماره اف
	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	سطح معنادار

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که سطح خطای آزمون‌های مزبور از ۵ درصد کوچک‌تر می‌باشد، لذا آماره‌های آزمون نشان دهنده ناهمسانی واریانس بوده و سطح معناداری آن‌ها فرض صفر این آزمون مبنی بر همسانی واریانس را تایید نکرده‌اند. به بیان دیگر، باقی مانده‌های حاصل از تخمین مدل پژوهش، دارای واریانس ثابت نبوده است. به همین دلیل برای تخمین رگرسیون از روش حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده می‌شود.

برای انتخاب روش مناسب برای تخمین مدل مزبور در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی، از آزمون F مقید (چاو) استفاده شده است. اگر سطح خطای آزمون چاو کوچک‌تر از ۵ درصد باشد، مدل داده‌های تابلویی پذیرفته می‌شود و در غیر این صورت از روش داده‌های تلفیقی استفاده می‌شود.

جدول ۵. آزمون برآورد مدل پژوهش

نوع آزمون	آماره‌ی آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آزمون چاو	۵/۳۴	۰/۰۰	داده تابلویی
آزمون هاسمن	۱۰/۲۹	۰/۰۳	اثرات ثابت

با توجه به جدول ۵ برای تخمین مدل پژوهش، با توجه به اینکه سطح خطای آزمون چاو کمتر از ۵ درصد است از "داده‌های تابلویی" استفاده می‌شود. لذا برای تعیین روش اثرات ثابت یا تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. از آنجا که سطح خطای آزمون هاسمن در مدل پژوهش کمتر از ۵ درصد است نوع مدل منتخب "مدل اثرات ثابت" خواهد بود.

همانطور که در جدول ۶ نشان داده شده است، ضریب تعیین مدل برازش شده‌ی پژوهش ۰/۴۲ است، پس می‌توان ادعا کرد ۴۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته مدل پژوهش یعنی مدیریت سود را می‌توان توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داد. همچنین از آماره‌ی دوربین-واتسون برای تعیین وجود یا عدم وجود خودهمبستگی در الگوی رگرسیون استفاده شد. آماره‌ی دوربین-واتسون محاسبه شده برای مدل پژوهش ۱/۸۴ می‌باشد و این مقدار بین ۱/۵ تا ۲/۵ است، بنابراین فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود. همچنین سطح معناداری آماره اف برای مدل پژوهش کمتر از پنج درصد است از همین رو می‌توان پذیرفت یافته‌های مدل پژوهش برای تبیین روابط متغیرهای مستقل و کنترلی با متغیر وابسته قابل اتکاست.

جدول ۶. آزمون فرضیه پژوهش

شرح	ضریب	آماره تی	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۲۴	۳/۷۹	۰/۰۰
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۰/۰۶	۳/۰۶	۰/۰۰
اندازه شرکت	-۰/۰۴	-۲/۲۰	۰/۰۲
اهرم مالی	۰/۰۵	۳/۲۱	۰/۰۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۳	-۲/۳۶	۰/۰۱
اندازه هیئت مدیره	-۰/۰۲	-۲/۰۲	۰/۰۴
استقلال هیئت مدیره	-۰/۰۶	-۲/۷۰	۰/۰۰
ضریب تعیین	۰/۴۲	آماره اف	۲۴/۳۱
آماره دوربین واتسن	۱/۸۴	سطح معناداری	۰/۰۰

همچنین ضریب و سطح خطای مربوط به متغیر مستقل یعنی دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی به ترتیب ۰/۰۶ و ۰/۰۰ می‌باشد. از آنجا که ضریب متغیر مثبت است و سطح خطای این متغیر کمتر از ۵ درصد است، بنابراین می‌توان در سطح اطمینان ۹۵ پذیرفت دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود شرکت‌ها تأثیر مثبت معناداری داشته و فرضیه پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد پذیرش قرار می‌گیرد. همچنین از بین متغیرهای کنترلی در سطح اطمینان ۹۵ درصد، اندازه شرکت، بازده

دارایی‌ها، اندازه هیئت مدیره و استقلال هیئت مدیره بر مدیریت سود تأثیر منفی معناداری دارند، اهرم مالی نیز تأثیر مثبت معناداری بر مدیریت سود دارد.

۷. نتیجه‌گیری و بحث

هدف این پژوهش بررسی تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. یافته‌ها حاصل از آزمون فرضیه پژوهش بیان‌گر آن است که دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر مثبت و معناداری دارد. به بیان دیگر با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی، مدیریت سود شرکت‌ها افزایش پیدا می‌کند. نتایج حاصل از فرضیه پژوهش با نتایج پژوهش مجیبو و همکاران (۲۰۱۸). همراستا است. آن‌ها نیز در پژوهش خود نشان دادند که با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی، استفاده مدیران از اقلام تعهدی جهت دستکاری سود افزایش پیدا کرده و در نهایت کیفیت گزارش‌های مالی کاهش پیدا می‌کند. همانطور که در مبانی نظری پژوهش اشاره شد بر اساس دیدگاه سازگاری مدیریتی، با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی، ممکن است روابط صمیمانه بین مدیریت و اعضای کمیته حسابرسی ایجاد شده و همین امر ممکن است کمیته حسابرسی از نقش نظارت خود فاصله گرفته و استقلال اعضای کمیته حسابرسی را مخدوش نماید. از این رو با افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی، مدیریت سود افزایش پیدا می‌کند. باتوجه به منشور کمیته حسابرسی، یکی از مهم‌ترین اهداف تشکیل کمیته حسابرسی، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت‌مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول نسبت به سلامت گزارشگری مالی است. از این رو کمیته حسابرسی باید به‌طور صحیح سازماندهی و مورد استفاده قرار گیرد، در این صورت است که این کمیته می‌تواند برای کلیه گروه‌های استفاده‌کننده از گزارش‌های مالی منافع چشمگیری داشته باشد. از این رو باتوجه به تأثیر مثبت دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود، به هیئت مدیره شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود در زمان انتخاب و انتصاب اعضای کمیته حسابرسی به نتایج این پژوهش توجه نمایند و به منظور حصول اطمینان از اثربخشی کمیته حسابرسی به صورت دوره‌های ثابت (دو تا سه سال) نسبت به تغییر اعضای کمیته حسابرسی تصمیم‌گیری نمایند. به سازمان بورس اوراق بهادار تهران نیز پیشنهاد می‌شود قوانین و مقرراتی را اتخاذ نماید تا همانند حسابرسان مستقل که به صورت الزامی تغییر می‌کنند، اعضای کمیته حسابرسی نیز به صورت دوره‌های ثابت با الزام قانونی این سازمان تغییر کنند. همچنین به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در زمان تصمیم‌گیری در خصوص خرید و فروش سهام یک شرکت، به دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر مدیریت سود توجه نمایند تا گریبان‌گیر پیامدهای منفی دستکاری سود توسط مدیران نشوند.

۸. منابع

۱. اورادی، جواد، لاری دشت بیاض، محمود و سالاری فورگ، زینب. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت. دانش حسابداری مالی، ۳(۴)، ۱۳۱-۱۵۲.
۲. تختایی، نصراله، تیمی، محمد و زهرا موسوی. (۱۳۹۰). "نقش کمیته حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی"، فصلنامه حسابداری رسمی، شماره ۱۵، صص ۴۵-۵۶.
۳. جامعی، رضا و آزاده رستمیان. (۱۳۹۵). "تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی شده"، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲۹، صص ۱-۱۷.
۴. زارعی، علیرضا و معصومه قاسمی. (۱۳۹۵). "اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی"، بررسی‌های حسابداری، شماره ۱۲، صص ۴۳-۶۴.
۵. سازمان بورس و اوراق بهادار. (۱۳۹۱). "منشور کمیته حسابرسی"، قابل دریافت از: www.seo.ir
۶. شیرخانی، حسین و حسین سهیلی. (۱۳۹۴). "بررسی تأثیر کمیته حسابرسی مستقل کارآمد و کیفیت سود"، سومین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت، https://www.civilica.com/Paper-MOCONF03-MOCONF03_177.html
۷. قدس مفیدی، اقبال. (۱۳۹۸). "بررسی تأثیر کمیته حسابرسی بر کاهش تحریفات مالی با تأکید بر تخصص حسابرس در صنعت". چشم انداز حسابداری و مدیریت، شماره ۲، صص ۶۸-۸۴.
۸. کامیابی، یحیی و احسان بوژمهرانی. (۱۳۹۶). "بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای اختیاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابرسی، شماره ۶۷، صص ۱۴۷-۱۶۲.
۹. کامیابی، یحیی و احسان بوژمهرانی. (۱۳۹۴). "ویژگی‌های کمیته حسابرسی، کیفیت افشا، نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره"، پژوهش‌های تجربی حسابداری، شماره ۶، صص ۱۹۹-۲۱۷.

۱۰. مرادی شاهکوه، زهرا عرب. (۱۳۹۷). "بررسی رابطه ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، کنفرانس ملی پژوهشهای نوین حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، کرج، دبیرخانه کنفرانس، https://www.civilica.com/Paper-MANACC01-MANACC01_216.html

11. Abbott, L. J., Parker, S. & Peters, G.F. (2004). "Audit Committee Characteristics and Restatements". *Auditing: Journal of Practice & Theory*, Vol. 19, Issue 2, pp. 47-66. <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.1.69>
12. Adeyemi, S. B. (2006). "Impact of accounting standards on financial reporting in Nigeria". Unpublished PhD Thesis, University of Lagos.
13. Armitage, J. L., & Bradley, R. J. (1994). "Audit committees". *The Nigerian Accountant*, Vol. 8, Issue 1, pp. 18-29.
14. Birkett, B.S. (1986). "The Recent History of Corporate Audit Committees". *The Accounting Historians Journal*, Vol. 13, Issue 2, pp. 34-109. <https://doi.org/10.2308/aahj-10515>
15. Beasley, M. (1996). "An Empirical Analysis of the Relation Between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud". *The Accounting Review*, Vol. 71, Issue 4, pp. 443-465. <https://doi.org/10.2469/dig.v27.n2.79>
16. Casterella, J., & Johnston, D. (2013). "Can the academic literature contribute to the debate over mandatory audit firm rotation?". *Research in Accounting Regulation*, Vol. 25, Issue 1, pp. 108-116.
17. Chan, A. M. Y., Liu, G., & Sun, J. (2012). "Independent audit committee members board tenure and audit fees". *Accounting and Finance*, Vol. 10, Issue 1, pp. 46- 62.
18. Chen, B., & Komal, B. (2018). "Audit committee financial expertise and earnings quality: A meta-analysis". *Journal of Business Research*, Vol. 84, Issue 1, pp. 253-270.
19. Deaer, P.A. & Zaman, M. (2005). "Convergence in European Corporate Governance: The Audit Committee Concep". *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 13, Issue 6, pp. 68-753. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00666-2](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00666-2)
20. Dezoort, T., Hermanson, D.R., Archambeault, D. & Reed, S. (2002). "Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature". *Journal of Accounting Literature*, Vol. 21, Issue 1, pp. 38-75. <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2004.00090.x>
21. Fichtner, J. R. (2010). "The Recent International Growth of Mandatory Audit Committee Requirements". *International Journal of Disclosure and Governance*, Vol. 7, Issue 3, pp. 227-243. <https://doi.org/10.1057/jdg.2010.9>
22. Ghafran, C., & O'Sullivan, N. (2017). "The impact of audit committee expertise on audit quality: Evidence from UK audit fees". *The British Accounting Review*, Vol. 49, Issue 1, pp. 578 -593.
23. Huang, H. (2019). "Audit committees and systematic risk: Evidence from Taiwan's regulatory change". *The North American Journal of Economics and Finance*, Vol. 47, Issue 1, pp. 477-491.
24. Inaam, Z. (2016). "Effective audit committee, audit quality and earnings management: Evidence from Tunisia". *Journal of Accounting in Emerging Economies*, Vol. 6 Issue: 2, pp.138-155, <https://doi.org/10.1108/JAEE-09-2013-0048>
25. Jones, J. (1991). "Earnings management during import relief investigations". *Journal of Accounting Research*, Vol. 29, Issue 2, pp. 193 - 228.
26. Li, X., & Li, Y. (2019). "Female independent directors and financial irregularities in chinese listed firms: From the perspective of audit committee chairpersons". *Finance Research Letters*, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.101320>.
27. Leong, K. S., Wang, J., Suwardy T., & Kusnadi, Y. (2015). "Audit committees and financial reporting quality in Singapore". *Institutional knowledge of Singapore Management University. Research of Collection School of Accountancy*.
28. Liu, G. and Sun, J. (2010). "Director tenure and independent audit committee effectiveness". *International research journal of finance and economics*, Vol. 51, Issue 1, PP. 176- 189.
29. Malai, K. (2015). "The Impact of the Audit Committee Effectiveness and Audit Quality on Financial Reporting Quality of listed company in Stocks Exchange of Thailand". *Society of Interdisciplinary Business Research*, www.sibresearch.org.
30. Majiyabo, j., Okpanachi, O., Terzungwe, N. (2018). "Effect of Audit Committee Tenure on Financial Reporting Quality of Listed Deposit Money Banks in Nigeria". *European Scientific Journal*, Vol. 4, Issue 4, pp. 257-271.

31. Mishra, M., & Malhotra, K. (2018). "Audit Committee Characteristics and Earnings Management: Evidence from India". *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, Vol. 6, Issue 2, PP. 247-273.
32. McMullen, D. A., & Raghunandam, K. (1996). "Enhancing Audit Committee Effectiveness". *Journal of Accountancy*, Vol. 182, Issue 2, PP. 79-81. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.06.042>.
33. Nelwan, L., & Tansuria, B. (2019). "Audit committee characteristics and earnings management practices". *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura*, Vol. 22, Issue 1, PP. 85 – 97.
34. Nuraddeen, U., Kamardin, H. (2015), Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre- and Post- Nigerian Corporate
35. Page, M., & Spira, L. (2005). "Ethics, independence and the conservation of ambiguity". *Business Ethics: A European Review*, Vol. 140, Issue 1, PP. 301-316.
36. Pucheta-Martínez, M.C. & De Fuentes, C. (2007). "The Impact of Audit Committee Characteristics on the Enhancement of the Quality of Financial Reporting: An Empirical Study in the Spanish Context". *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 15, Issue 6, PP. 412-1394. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2007.00653.x>
37. Sarbanes-Oxley Act. (2002). "107th congress of the United States of America. Washington DC".
38. Schrader, C. (2017). "The Impact Of Audit Committee Tenure And Compensation On Audit Fees". A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy.
39. Shepardson, L. (2019). "Effects of individual task-specific experience in audit committee oversight of financial reporting outcomes". *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 74, Issue 1, pp. 56-74.
40. Thomas, E. & Wilson, Jr. (2015). "Does director tenure affect audit committee effectiveness?". *Journal of Finance and Accountancy*. Vol. 21, Issue 1, PP. 1– 11.
41. Usman Miko, N. and Kamardin, H. (2015). "Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre - and Post - Nigerian Corporate Governance Code 2011". *Social and Behavioral Sciences*, Vol. 172, Issue 1, PP. 651-657. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.415>.
42. UK Corporate Governance Code. (2016). "Financial Reporting Council". London.
43. Vafeas, N. (2005). "Audit committees, boards, and the quality of reported earnings". *Contemporary Accounting Research*, Vol. 22, Issue 1, PP. 1093– 1122.
44. Wan Mohammad, M., Wasiuzzaman, S., Morsali, S., & Mohd Zaini, R. (2018). "The Effect of Audit Committee Characteristics on Financial Restatements in Malaysia". *Journal of Asia-Pacific Business*, <https://DOI:10.1080/10599231.2018.1419043>
45. Yang, J., & Krishnan, J. (2005). "Audit committees and quarterly earnings management". *International Journal of Auditing*, Vol. 9, Issue 3, PP. 201-219.

